

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДЕМОБІЛІЗОВАНИМ

Дорогокупець Наталія

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Освітньо-професійна програма «Психологія»
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м Рівне, Україна)*

Науковий керівник Мороз О. І.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м Рівне, Україна)*

Анотація. У статті визначено особливості психологічної реабілітації демобілізованим, означено основні характеристики методів психологічної реабілітації, розроблено діагностичну програму, щодо поліпшення та оптимізації емоційного стану учасників бойових дій, досліджено рівні психоемоційного напруження та зменшення проявів ПТСР у військовослужбовців, які брали участь у бойових діях.

Ключові слова: психологічна реабілітація, ПТСР, адаптація, емоційна сфера, військовослужбовці.

Abstract. In the thesis, the features of psychological rehabilitation of the demobilized were determined, the main characteristics of psychological rehabilitation methods were defined, a diagnostic program was developed to improve and optimize the emotional state of combatants, the levels of psycho-emotional stress and the reduction of PTSD manifestations in servicemen who participated in combat operations were investigated.

Keywords: psychological rehabilitation, PTSD, adaptation, emotional sphere, military personnel.

У психології, при вирішенні проблем, пов'язаних з розробкою питань корекції психологічного стану військовослужбовців, спираються на ідеї, закладені в працях низки дослідників (Л. Я. Гозман, Е. М. Дубовська). Ю. С. Альошина пояснює функціонування родини як системи, що розкриває особливості відносин сім'ї з учасником бойових дій. Л. Я. Гозман вважає, що виникнення емоційних відносин, у тому числі й

любов, можна пояснити міжособистісною атракцією (привабливість одного для іншого). Він використовує результати емпіричного вивчення міжособистісної атракції, які показують, що сильними детермінантами її є подібність аттитюдів і вираження об'єктом атракції свого позитивного відношення до суб'єкта при високій самооцінці кожного. У теоретичному плані значний внесок у вирішенні проблеми взаємозв'язку і вплив тривожності на формування нових стосунків внесли А. С. Співаковська, Е. Г. Ейдемільер та ін. Проблема формування відносин військовослужбовців розглядається у підходах вчених А. Антонова, Ю. Солоднікова, В. Терьохіна, В. Переведенцева, а також у дослідженнях інституційно-трансформаційного підходу до формування особистісних відносин (О. Здравомислова, С. Голод) [2].

Мета дослідження – дослідити, обґрунтувати та експериментально перевірити дієвість системи психологічної реабілітації демобілізованих військовослужбовців – учасників бойових дій.

Об'єкт дослідження – психологічний стан демобілізованих учасників бойових дій.

Предмет дослідження – динаміка психологічного стану в процесі реабілітації демобілізованих учасників бойових дій.

Відповідно до мети були визначенні *завдання дослідження*:

- на основі теоретико-методологічного аналізу визначити особливості мотивів психологічної реабілітації учасників бойових дій;

- вивчити основні характеристики методів психологічної реабілітації;

- розробити діагностичну програму, щодо поліпшення та оптимізації емоційного стану учасників бойових дій;

- дослідити рівні психоемоційного напруження та зменшення проявів ПТСР у військовослужбовців;

- надати рекомендацій щодо оптимізації реабілітаційної діяльності з військовослужбовцями Збройних Сил України, що брали участь у бойових діях.

Інформаційне забезпечення дослідження становлять: загальнотеоретичні принципи детермінізму і розвитку психіки в діяльності (Г.О.Балл, С. Д. Максименко та інші); концепції взаємозв'язку і впливу тривожності на формування нових стосунків (А. С. Співаковська, Е. Г. Ейдемільер та ін.); концепції формування відносин військовослужбовців (А. Антонова, Ю.Солоднікова, В. Терьохіна, В. Переведенцева); дослідження інституційно-трансформаційного підходу до формування особистісних відносин (О. Здравомислова, С. Голод).

У роботі для розв'язання поставлених завдань та забезпечення об'єктивності дослідження були застосовані теоретичні методи: метод теоретичного аналізу й узагальнення наукової літератури з проблемами дослідження; метод порівняльного аналізу та узагальнення даних. Також для роботи ми використали такі емпіричні методи: спостереження, бесіди, анкетування та психодіагностичні методики: методика «Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності Ч. Д. Спілбергера – Ю.Л. Ханіна», клінічний опитувальник для виявлення та оцінки невротичних станів К. К. Яхін, Д. М. Менделевич, методика «Міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий варіант)», методика «Самопочуття, активність, настрої (САН)» (В. Доскін).

Діагностика психічних станів, рівня нервово-психічної діяльності, що проводиться психологами та психіатрами, має бути основним змістом роботи під час медичного обстеження військовослужбовців після їхнього повернення з районів бойових дій. При цьому особливу увагу слід приділити проведенню групових та індивідуальних бесід, у ході яких необхідно зорієнтувати у проблемах, що виникають у процесі реабілітації учасників бойових дій до звичайних умов життєдіяльності [1, с. 96-97].

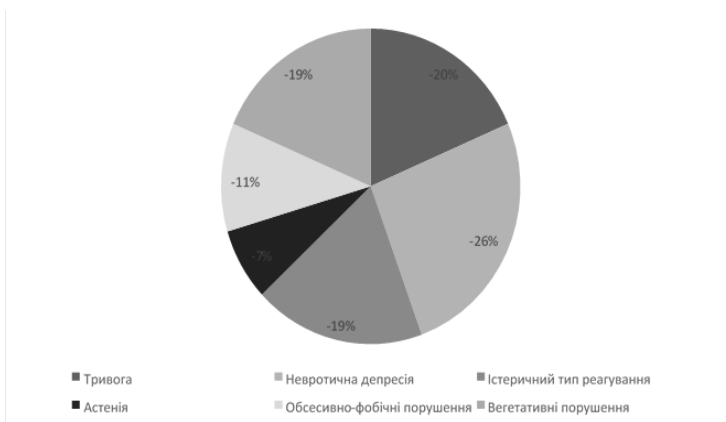

Рис. 1. Діагностика психічних станів

Військовослужбовці виконують складні бойові завдання, які зазвичай супроводжуються зниженням фізичного та розумового резерву, що призводить до порушень життєдіяльності, несприятливих особистісних змін, які надалі погано позначаються на загальному стані здоров'я, працездатності, відносинах з оточуючими тощо.

Травматичний досвід, здобутий під час бойових дій, погано впливає на стан здоров'я військовослужбовців-учасників бойових дій. Зокрема, після повернення до мирної життя вони переживають нові стреси, пов'язані з соціальною адаптацією, незрозумінням близьких, труднощами у спілкуванні, професійному самовизначенні, самореалізації, створенням сім'ї тощо [2].

Саме тому слід зазначити важливість діагностування рівня тривожності військовослужбовців. Нами було виявлено рівень тривожності учасників бойових дій за допомогою методики «Оцінка рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності Ч. Д. Спілбергера – Ю. Л. Ханіна.

У відсотковому значенні ми маємо такі результати:

- Ситуативна тривожність – 28,95 %;
- Особистісна тривожність – 30,30 %.

Після проведення корекційних заходів показники ситуативної та особистісної тривожності змінилися, орієнтир змінився у бік особистісної тривожності, але загальні показники зменшилися – це може свідчити про результативність кореляційної роботи, що зображено в таблиці 1.

Таблиця 1.

**Результати за діагностичною методикою після корекційної роботи
«Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної
тривожності Ч.Д. Спілбергера – Ю.Л. Ханіна»**

Вид	Бали		Відсоткове співвідношення, %	Коефіцієнт кореляції, t	Тестова величина, T	Вірогідність похибки, p
Ситуативна тривожність	дуже високий рівень	3,5 – 4,0	28,95	0,142	10,259	0,001
	високий рівень	3,0 – 3,4				
	середній рівень	2,0 – 2,9				
	низький рівень	1,5 – 1,9				

	дуже низький рівень	0,0 – 1,4				
Особистісна тривожність	дуже високий рівень	3,5 – 4,0	30,30	0,181	2,237	0,01
	високий рівень	3,0 – 3,4				
	середній рівень	2,0 – 2,9				
	низький рівень	1,5 – 1,9				
	дуже низький рівень	0,0 – 1,4				

Таким чином, у ході дослідження підтвердилося, що психологічна реабілітація ветеранів бойових дій дозволяє вивчити особливості життєвих орієнтацій та провести їх корекцію в умовах реабілітаційного центру. У ході проведеного дослідження у учасників бойових дій, які проходили в комплексі медичну та соціально-психологічну реабілітацію, було виявлено значні зміни у життєвих орієнтаціях та термінальних цінностях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агаєв Н. А., Кокур О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців. Київ. *НДЦ ГП ЗСУ*. 2016. 130 с. 2. Бінов О. А. Вплив стрес-факторів діяльності на військовослужбовців. *Вісник Національної академії оборони України*. 2017. Вип. 2. С. 118–124. 3. Осьодло В.І. Особистісні чинники подолання стресових ситуацій в особливих умовах. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2013. Вип. 14 (1). С. 242–252. URL: <http://surl.li/atshy>